29. 3. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy

Základní podmínky rozhodčího řízení v České republice upravuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále též „RozŘ" nebo „zákon o rozhodčím řízení"). Podle ustanovení § 2 odst. 1 RozŘ se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.

ROZHODČÍ SOUD
při IAL SE Institute of Arbitration Law
Sudiště Praha – PALÁC KONVIKT, Konviktská 24, 110 00 Praha 1, Česká republika
Sudiště Bratislava – Obchodná 39, 811 06 Bratislava, Slovenská republika
www.rozhodcisoud.net

Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír. Česká právní úprava předpokládá široké uplatnění rozhodování majetkových sporů v rozhodčím řízení[1].V právní praxi v zahraničí se nepochybuje o značných výhodách rozhodčího řízení: je méně formální, rychlejší, méně finančně nákladné, strany mají vliv na výběr rozhodců, je jednoinstanční (oproti rozhodnutí, které se nazývá rozhodčí nález, není možno po jeho doručení stranám podat odvolání atd.). Do přijetí zákona o rozhodčím řízení mohlo být v tuzemsku rozhodčí řízení využíváno pouze v mezinárodním obchodním styku[2].

Vzdor tomu, co bylo o rozvoji a relativní dynamice rozhodčího řízení u nás řečeno v úvodu tohoto příspěvku, není v České republice zatím rozhodčí řízení zdaleka tak „daleko", jako v některých, zejména západoveropských zemích, kde mají rozhodčí soudy bohatou tradici a kde je rozhodčí řízení pevnou součástí obchodně-právního styku, a to právě pro svoji rychlost. U nás se od vstupu zákona o rozhodčím řízení v účinnosti čekalo zřejmě více, než dokázal uvedený zákon naplnit, jak o tom svědčí i některé veřejně publikované příspěvky na uvedené téma z doby cca rok po přijetí uvedeného zákona[3].

Jak konstatuje tentýž autor v téže stati, z níž byla citována poslední poznámka, je pravděpodobné, že širší aplikaci zákona brání i jistá nedůvěra podnikatelské veřejnosti, pramenící nejen z neznalosti tohoto konkrétního zákona, ale i malé povědomí o jeho využití v zahraničí. Z hlediska mezinárodních souvislostí je institut rozhodčího řízení znám, právně zakotven a široce využíván ve všech vyspělých a ekonomicky silných zemích. Mezinárodní výkon rozhodčích nálezů je zajištěn systémem dvoustranných a mnohostranných smluv, na nichž Česká republika významně participuje[4]. Prakticky ve všech dvoustranných tzv. smlouvách o právní pomoci je zakotven vzájemný závazek obou smluvních stran za stanovených podmínek uznávat a vykonávat rozhodčí nálezy vydané rozhodci smluvních stran[5].

I my jsme v souvislosti s rozhodčím řízením přesvědčeni, že právě širší využití zákona

o rozhodčím řízení přispěje k vyšší stabilizaci podnikatelských vztahů zejména tím, že díky své rychlosti a nižší finanční náročnosti umožní zajištění ochrany práv podnikatelských subjektů výhodněji, než je tomu dosud. Je však třeba, aby se rozhodčí řízení dostalo do většího povědomí veřejnosti, což se nestane vzájemnou kritikou jednotlivých stálých i nestálých rozhodčích institucí, u nichž jsou asociováni jednotliví rozhodci, ale jen a pouze „poctivou prací" jak v aplikační rozhodčí praxi, tak na teoretické bázi při zkoumání jednotlivých sporných teoretických východisek a fenoménů. Tento článek si neklade za cíl tuto diskusi nastartovat, chce však být důstojnou reakcí na "teoreticko-právní při", která se v poslední době na poli české arbitralistiky odehrává a která je – mimo její mediální roviny, která zas tak zajímavá není – zajímavou a poučnou právněvědní disputací.

Spory bez rozhodčí smlouvy

V roce 2005 došlo k nepříliš zdařilé „popularizaci" rozhodčího řízení v České republice, a to na úrovni největších českých medií, kdy předmětem uvedené mediální kampaně vedené proti rozhodčímu řízení byla otázka právní konformity zahajování sporů bez existence rozhodčí smlouvy, resp. rozhodčí doložky, resp. otázka, zda lze takto vůbec v rozhodčím řízení postupovat a zda vydání rozhodčího nálezu po provedeném rozhodčím řízení, které nebylo předem sjednáno oběma smluvními stranami prostřednictvím rozhodčí smlouvy či doložky, není v rozporu s právními předpisy.

Pokusme se nyní s odstupem času a již bez emocí nastínit základní východiska uvedené právní problematiky a dovodit paradigmata pro jednání rozhodců a rozhodčích soudů v uvedené věci pro futuro. Předmětem právního sporu mezi zastánci rozhodčího řízení bez existence rozhodčích smluv či doložek a odpůrci takového postupu je zodpovězení následujících dotazů:

- zda lze zahájit rozhodčí řízení i v případě neexistence rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky mezi stranami,
- zda je rozhodce rozhodující o své pravomoci po zahájeném rozhodčím řízení (po podání žaloby) oprávněn pokračovat v řízení i při vědomí, že rozhodčí doložka neexistuje,
- zda lze vydat rozhodčí nález v případě, že strana sporu nenamítne nedostatek pravomoci rozhodce ve smyslu ust. § 15 odst. 2 RozŘ při prvním úkonu v řízení,
- zda lze vydat rozhodčí nález v případě, že strana sporu nenamítne nedostatek pravomoci rozhodce ve smyslu ust. § 15 odst. 2 RozŘ vůbec a je po celé rozhodčí řízení nečinná.

Ke shora uvedeným dotazům lze obecně konstatovat, že rozhodčí řízení označované rovněž zahraničním termínem „arbitráž" upravuje v českém právním prostředí právě zákon o rozhodčím řízení. Je zřejmé a netřeba v rámci tohoto příspěvku speciálně akcentovat, že ve věcech soudnictví je obecným pravidlem státní monopol, kdy pouze soudy jako státní orgány sui generis rozhodují autoritativně s konečnou platností o právech a povinnostech účastníků řízení vedeného před nimi. Státní „monopol na spravedlnost" je v českém právním prostředí úplný a absolutní ve věcech trestních, není však téměř žádný ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních. Ač tato skutečnost není stále – ani více než 15 let po vstupu zákona o rozhodčím řízení v účinnost - příliš známa[6], v majetkoprávních věcech byl státní monopol na rozhodování majetkových sporů odstraněn, když zákonodárce dal stranám jakéhokoliv majetkového (ať občanskoprávního nebo obchodněprávního) sporu oprávnění vyloučit pravomoc soudů a delegovat oprávnění (pravomoc) rozhodnout spor mezi smluvními stranami na rozhodčí soudy nebo rozhodce jmenované pro jednotlivý případ[7]. Obecně je tedy pravidlem konstituování pravomoci rozhodců nebo stálých rozhodčích soudů k projednání a rozhodnutí majetkového sporu v rozhodčím řízení existující a platná rozhodčí smlouva, když v souladu s ust. § 3 odst. 1 RozŘ platí, že „Rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná. Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly". Odstavec druhý téhož ustanovení potom

normuje, že „Tvoří-li však rozhodčí doložka součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy". Toto ustanovení míří ve své logice zejména na tzv. Všeobecné a smluvní podmínky nebo obchodní podmínky (§ 273 odst. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozděkěích přespis, dale jen "ObchZ"), která bývají zejména v případě smluvních kontraktů korporací nebo finančních institucí součástí smlouvy hlavní a v nichž jsou zpravidla podrobněji upraveny vztahy upravené smlouvou hlavní pouze rámcově.

Ustanovení § 3 odst. 1 RozŘ je tedy pravidlem a platí, že základem rozhodčího řízení je existující a platná rozhodčí smlouva (doložka). Tato zásada, toto pravidlo, však neplatí, jak dále uvidíme, bezvýjimečně, a nelze ji tedy považovat za conditio sine qua non rozhodčího řízení.

Konkludetní projev vůle

Předmětem této úvahy pak byla a je otázka, zda lze rozhodčí řízení realizovat rovněž za situace, kdy rozhodčí smlouva[8] či doložka[9] nebyla mezi stranami smlouvy sjednána. Část odborné právní veřejnosti v této souvislosti hovoří o tom, že uvedený postup možný není, protože předpokladem každého rozhodčího řízení je existující a platná rozhodčí smlouva či doložka, část odborné veřejnosti je naopak názoru, že platná právní úprava umožňuje konání rozhodčího řízení i tehdy, vyplyne-li vůle žalované strany k provedení rozhodčího řízení z jí učiněného konkludentního souhlasu s řešením sporu v rámci rozhodčího řízení, nebo dokonce vyplyne-li vůle žalované strany k provedení rozhodčího řízení z jejího mlčení (silentio). V právní praxi rozhodčího řízení se lze setkat s uplatňováním námitky neexistence, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy ze strany strany sporu nebo právního zástupce účastníka v již zahájeném sporu, kterého se namítající strana již aktivně účastní (§ 15 odst. 2 RozŘ).

Některé významné osobnosti české arbitralistiky, jako A. Bělohlávek a K. Růžička, působící jako rozhodci v rámci Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, o jejichž právní erudici lze mít sotva pochybnost, vyjadřují zcela jasně své stanovisko v tom smyslu, že považují rozhodčí smlouvu nebo doložku za conditio sine qua non rozhodčího řízení. Květoslav Růžička v této souvislosti několikráte prezentoval názor postavený na striktním výkladu příslušných ustanovení zákona o rozhodčím řízení, podle něhož je podmínkou toho, aby se se mohlo rozhodčí řízení vůbec konat existence platné rozhodčí smlouvy, s tím že tím však není dotčeno ust. § 15 odst. 2 RozŘ. Květoslav Růžička, jako doyen české arbitralistiky a práva mezinárodního obchodu vůbec, již v roce v roce 1998 dovozuje[10], že „Základním předpokladem rozhodčího řízení je písemná rozhodčí smlouva, která může mít několik podob (smlouva o rozhodci, rozhodčí doložka, neomezený kompromis). Nejčastěji se vyskytuje v podobě rozhodčí doložky, která je jedním ze smluvních ustanovení nebo je jedním z ustanovení různých podmínek, na které se strany v hlavní smlouvě odvolávají. U některých rozhodčích soudů je možné, aby se strany i bez uzavřené rozhodčí smlouvy podrobily jejich pravomoci"[11].

V poznámce pod čarou pak jmenovaný autor odkazuje na ust. § 1 odst. 2 písm. c) Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Řád Rozhodčího soudu") nebo § 1 písm. b) Řádu Rozhodčího soudu Polské obchodní komory. Stran ust. § 1 odst. 2 písm. b) Řádu Rozhodčího soudu lze citovat, že podle tohoto ustanovení rozhoduje Rozhodčí soud majetkové spory, jestliže jsou arbitrabilní a jestliže jeho pravomoc vyplývá pro daný spor

- a) z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami (§§ 2-3 RozŘ)
- b) z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle podřídit se pravomoci Rozhodčího soudu.

Jak je tedy vidět, sám Řád Rozhodčího soudu na zásadě bezpodmínečnosti existence rozhodčí doložky postaven není. Neznamená to nic jiného, než že český zákon o rozhodčím řízení na pozici „conditio sine qua non" existence rozhodčí doložky nestojí, a že v podstatě lze rozhodčí řízení zahájit i bez existence rozhodčí smlouvy. Že se nejedná o "náhodu", ale o interně legislativní úmysl normotvůrce Rozhodčího soudu, potvrzuje i navazující znění ust. § 1 odst. 4 Řádu Rozhodčího soudu, kde se normuje, že „Nedostatek pravomoci (příslušnosti) Rozhodčího soudu nemůže vytýkat strana, která se pustila do projednávání sporu ve věci samé, aniž nedostatek pravomoci (příslušnosti) namítla (§ 15 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb.). K pozdějšímu uplatnění námitky se přihlédne jen tehdy, jde-li o věc, která svou povahou nemůže být projednávána v rozhodčím řízení".

Ochrana práv je zákonem dostatečně poskytována i dlužníkům, resp. žalované straně, neboť v případě aktivního konání z její strany lze čelit žalobě u rozhodčího soudu v případech neexistence rozhodčí doložky tím nejjednodušším způsobem, jaký si lze ostatně v právu vůbec představit, a to jednoduchým vznesením námitky nedostatku pravomoci rozhodce z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy.

K tomu doplňme, že námitka nemusí mít žádnou zákonem přesně stanovenou formu a postačí ji učinit v době stanovené rozhodcem pro podání vyjádření. Jediným požadavkem, a to požadavkem plynoucím spíše z „procesní jistoty" žalované strany, které byla doručena žádost o vyjádření k žalobě společně s žalobou[12], ač mezi ní a žalobcem nebyla uzavřena rozhodčí smlouva či doložka, je požadavek písemnosti takto vznesené námitky. Zákon však explicite takový požadavek nestanoví, i když by bez písemného důkazu o vznesení námitky nedostatku pravomoci rozhodce bylo v následném řízení před soudem, vedeném k žalobě žalované strany směřující ke zrušení rozhodčího nálezu vydaného bez existence rozhodčí smlouvy či doložky v souladu s ust. § 31 písm. b) nebo c) RozŘ asi složité prokazovat, že námitka nedostatku pravomoci rozhodce vznesena byla. Obzvláště složité by to potom bylo za situace, kdy by se ve věci nekonalo ústní jednání a účastníci sporu by se během rozhodčího řízení navzájem ani s rozhodcem vůbec osobně nesetkali a žalovaná strana by nedisponovala žádným „hmatatelným" důkazem, že námitku nedostatku pravomoci skutečně vznesla při svém prvním úkonu v řízení a že toto její tvrzení není pouze účelovým tvrzením majícím za cíl „v hodině dvanácté" zachránit prohraný spor a domoci se zrušení rozhodčího nálezu.

Domáhat se zrušení rozhodčího nálezu, poté, co byl v zákonem předepsané formě vydán[13], doručením stranám sporu nabyl právní moci a vykonatelnosti[14], je žalovaná strana oprávněna před soudem pouze tehdy, splnila-li kogentním ustanovením § 15 odst. 2 RozŘ stanovenou podmínku a vznesla námitka nedostatku pravomoci rozhodce či rozhodčího soudu při prvním úkonu, který v řízení učinila. V případě nesplnění této povinnosti se právo žalované strany domáhat se zrušení rozhodčího nálezu před soudem ex lege prekluduje. V souladu s ust. § 33 RozŘ je totiž soud povinen zamítnout návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody § 31 písm. b) nebo c) RozŘ, jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé[15].

Procesní postup při zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy

V této souvislosti stojí za povšimnutí, že při úvahách o oprávnění rozhodce vést rozhodčí řízení i při neexistenci rozhodčí doložky a vydat rozhodčí nález i při nečinnosti žalované strany se ve vztahu k otázce pozdějšího zrušení takto vydaného rozhodčího nálezu více neakcentuje otázka, na základě jakého procesního postupu by vůbec bylo de lege lata lze takto vydaný rozhodčí nález zrušit. Jako by se jaksi automaticky předpokládalo, že subsumpci neexistující rozhodčí smlouvy nebo doložky pod dosah ust. § 31 odst. 1 písm. b) RozŘ lze provést poměrně jednoduše, neboť smlouva či doložka, které neexistují, mohou být sotva platným právním titulem, a že z tohoto důvodu je rovněž eo ipso dán důvod jejich neplatnosti. Takovému postupu však určitě neodpovídá jazykové znění předmětného ustanovení, neboť to výraz „neexistence", který jinak zákon o rozhodčím řízení zná[16], vůbec

nepoužívá. Mezi důvody, pro které se lze na základě uvedeného ustanovení domáhat zrušení rozhodčího nálezu, však vydání rozhodčího nálezu na základě rozhodčího řízení konaného bez existence rozhodčí doložky, nepatří.

Aplikace uvedeného ustanovení je nadto vyloučena i úvahou o nemožnosti uvažovat jako o platném či neplatném o fenoménu, který neexistuje, neboť neexistence není ve vztahu k platnosti či neplatnosti v žádné logické relaci. Jinými slovy, rozhodčí smlouva, která neexistuje, není v důsledku této skutečnosti ještě neplatná (ovšem ani platná). Z toho plyne jediné, že aplikace uvedeného ustanovení v řízení o zrušení rozhodčího nálezu před soudem je možná pouze na případy, kdy rozhodčí smlouva byla mezi stranami sjednána, nikoliv však na případy, kdy došlo k realizaci rozhodčího řízení na základě konkludentního jednání stran sporu, jako je tomu právě v případě neexistence rozhodčí doložky a následného postupu podle § 15 odst. 2 RozŘ..

Z tohoto důvodu by měl podle názoru autora tohoto příspěvku soud v případném soudním řízení žalobu (návrh na zahájení řízení) na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neexistence rozhodší mlouvy (doložky) zamítnout, neboť procesní postup podle ust. § 31 písm. b) RozŘ ke zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy (doložky) podle stávající právní úpravy vést nemůže, neboť ten míří na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů jiných, spočívajících v neplatnosti rozhodčí smlouvy nebo v tom, že rozhodčí smlouva byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Ani pod jeden z těchto důvodů nelze případ neexistence rozhodčí smlouvy podřadit, a to ani za pomoci extenzivního jazykového výkladu, pro jehož použití není nadto dán žádný pádný důvod.

V případě, že by byla námitka nedostatku pravomoci rozhodce nebo rozhodčího soudu z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy či doložky vznesena již při prvním úkonu žalované strany a rozhodce přesto v řízení pokračoval a došlo až k vydání rozhodčího nálezu, bylo by podle názoru autora tohoto příspěvku lze rozporovat „právnost" takto vydaného rozhodčího nálezu a domáhat se jeho zrušení soudem z důvodu uvedeného v ust. § 31 odst. 1 písm. c) RozŘ, neboť ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. A contrario je ovšem nezbytné doplnit, že v případě, kdy námitka nedostatku pravomoci nebude vznesena při prvním úkonu v řízení, nemůže již být vznesena nikdy a toto „nevznesení námitky" bude konkludentním souhlasem s řešením sporu v rozhodčím řízení, jak bylo ostatně v tomto příspěvku již vícekrát akcentováno.

Povolat rozhodce "jinak"

Povšimněme si zde při této příležitosti rovněž přesné gramatické dikce uvedeného ustanovení: „rozhodce, který nebyl podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodnutí". Z uvedeného tak zřejmě vyplývá, že rozhodce nemusí být k rozhodování v rozhodčím řízení povolán výlučně rozhodčí smlouvou, jako aktem ryze dobrovolným a odrážejícím autonomii vůle subjektů občanskoprávních a obchodněprávních vztahů, ale že může být k projednání a rozhodnutí věci povolán „i jinak".

Jak, to již víme, a to konkludentním chováním žalované strany. Zákon imperativně podmiňuje (pod jednoznačnou hrozbou ztráty sporu v případě později podané žaloby na zrušení rozhodčího nálezu) učinění takové námitky časovým okamžikem "prvního úkonu v řízení". Tímto úkonem je v rozhodčí praxi zpravidla podání vyjádření k žalobě směřující proti žalovanému, ve kterém žalovaný typicky popírá nárok žalobce a o otázce dostatku či nedostatku pravomoci se – ať již z nedbalosti nebo vědomě – nezmíní. V takovém případě se nejen stává účastníkem rozhodčího řízení, a současně ztrácí právo se domáhat později zrušení rozhodčího nálezu před soudem z důvodu neexistence rozhodčí doložky[17]. Je to důsledek uplatnění římskoprávních zásad „vigilantibus iura"[18], „ignarantia legis non excusat"[19] a „ignorare leges est lata culpa"[20], jež zákon o rozhodčím řízení vtěluje v ust. § 15 odst. 2 ve spojení s ust. § 33 RozŘ.

Jak vyplývá ze shora uvedeného, nejsme tedy jakkoliv rozporu s tvrzením[21], že základem rozhodčího řízení je platná rozhodčí smlouva. To je jistě objektivní skutečnost. Je však rovněž skutečností, že rozhodčí řízení lze uskutečnit i jinak, jak zákon sám ostatně výslovně předpokládá, přičemž strukturální řazení jednotlivých ustanovení zákona, které na sebe logicky navazují (ust. § 15 odst. 1 a 2 ve spojení s ust. § 31 písm. c) a § 33 RozŘ) vyvrací samo případný protiargument, že nebylo úmyslem zákonodárce, aby bylo lze rozhodčí řízení provést i bez existence rozhodčí doložky. Z recentní legální úpravy lze totiž s úspěchem dovozovat pravý opak a ustanovení o neexistenci rozhodčí smlouvy či doložky jsou tohoto pregnantním důkazem. Ani prof. Bělohlávek ve svém výkladu vůči vedení rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy či doložky tak striktní není, když ve svém komentáři zákona o rozhodčím řízení[22], který je v české dokrinární literatuře zatím (a nutno dodat, že zaslouženě) největším počinem, svými názory konverguje s tím, co bylo uvedeno shora. Podle něho „Zásadně platí, že rozhodci nejsou povinni strany upozorňovat na možnost námitky nedostatku pravomoci (příslušnosti) a samozřejmě ani na to, kdy nejpozději je třeba tuto námitku uplatnit. Toto pravidlo se uplatní i bez ohledu na to, zda jsou účastníci řízení právně zastoupeni či zda jednají prostřednctvím osoby právně kvaifikované či nikoliv".

K otázce námitky nedostatku pravomoci pak jmenovaný autor shrnuje, že námitku nedostatku pravomoci (příslušnosti) může vznést strana nejpozději při prvním úkonu ve věci nebude ovšem na překážku uplatnění práva na námitku nedostatku pravomoci (příslušnosti), jestliže takovou námitku v jednom a tomtéž podání z důvodu procesní opatrnosti spojí i s následnou argumentací (procesní obranou) ve věci samé. V judikatuře k uvedenému ustanovení zákona, která je jak judikaturou soudní, tak "judikaturou" z rozhodcovské praxe, je potom uveden v oblasti rozhodčího řízení notoricky známý judikát z rozhodovací praxe Rozhodčího soudu k uvedené problematice neexistence rozhodčí smlouvy resp. doložky a tato problematika je tak judikována na tuzemské úrovni právě v judikatuře z arbitrážní praxe Rozhodčího soudu, a to tak, že „O právo na námitku nedostatku pravomoci Rozhodčího soudu z důvodu neexistence rozhodčí doložky se žalovaná strana připraví již podáním žalobní odpovědi, pokud v ní tuto námitku neuplatnila"[23].

V otázce pravomoci rozhodovat spor v rozhodčím řízení lze v souvislosti s dotazy kladenými na začátku tohoto příspěvku odkázat zejména na ust. § 15 odst. 1 RozŘ, kde se stanoví, že (citace) „Rozhodci jsou oprávněni zkoumat svoji pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodutí není dána, rozhodnou o tom usnesením", a shrnout, že ani z tohoto ustanovení neplyne, že v případě neexistence rozhodčí smlouvy je rozhodce povinen rozhodnout usnesením o tom, že není k provedení rozhodčího řízení oprávněn. Předně, zákonná úprava takový požadavek nestanoví a k realizaci rozhodčího řízení může být rozhodce povolán podle výslovného znění zákona „i jinak", než platnou rozhodčí smlouvou či doložkou.

Ani znění novelizovaného ustanovení § 15 odst. 1 RozŘ totiž nezapovídá možnost, aby rozhodce, který obdrží žalobu a zjistí, že ve věci nebyla uzavřena rozhodčí smlouva, nedoručil tuto žalobu žalované straně k vyjádření s určitou měrou předpokladu, že se k řešení sporu v rozhodčím řízení v rámci své žaloní odpovědi buď explicitě nebo svým konkludentím úkonem přihlásí. Zákon totiž v ust. § 15 odst. 1 RozŘ nerozlišuje časové hledisko, kdy by měl rozhodce o své (ne)pravomoci k rozhodnutí sporu rozhodnout, pročež tak lze učinit jak na hned po doručení žalobního návrhu, tak kdykoliv za řízení.

Z výše uvedeného zákonného vymezení předmětné problematiky tedy vyplývá, že rozhodčí řízení lze konat na základě

- a) **platné rozhodčí smlouvy nebo platné rozhodčí doložky** – zde strany sjednávají pravomoc rozhodčího soudu nebo rozhodce rozhodovat o sporu v rozhodčím řízení v době před vznikem sporu nebo po jeho vzniku, avšak vůle řešit věc v rozhodčím řízení je založena aktem dobrovolnosti spočívajícím v uzavření dohody o řešení věci v rozhodčím řízení,

- b) **konkludentního aktu žalované strany**, která učiní úkon v řízení ve věci samé (např. typicky zašle vyjádření k žalobě), avšak nenamítne nedostatek pravomoci rozhodce nebo rozhodčího soudu z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy či doložky.

K tomu doplňme, že postup spočívající v realizaci rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy či doložky není v rozhodčím řízení pravidlem, na druhou stranu není v praxi rozhodčího řízení ojedinělý a výslovně jej upravují např. i veřejně publikované statuty a řády stálých rozhodčích soudů, za všechny jmenujme např. ust. § 1 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Z výše uvedených skutečností tak podle názoru autora tohoto příspěvku vyplývá, že vůle účastníků řešit spor v rozhodčím řízení může být učiněna nejenom ve formě rozhodčí doložky nebo smlouvy, ale také aktivní účastí v řízení samotném. S ohledem na výše uvedené platí, že

- 1. rozhodčí řízení lze zahájit i v případě neexistence rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky mezi stranami,
- 2. rozhodce rozhodující o své pravomoci po zahájení rozhodčího řízení (po podání žaloby) je oprávněn pokračovat v řízení i při vědomí, že rozhodčí doložka neexistuje

Je-li totiž v souladu s právními předpisy vedení samotného rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy či doložky, je pak z logiky věci dáno i oprávnění (pravomoc) rozhodce k provedení takového řízení. Jak již bylo řečeno shora, zákon v ust. § 15 odst. 1 RozŘ neklade podmínku, aby rozhodce rozhodl o nedostatku své pravomoci hned poté, co obdrží žalobu a zjistí, že mezi stranami nebyla uzavřena rozhodčí doložka. Ostatně již ze vzájemného prolínání institutů arbitráže a mediace, jakož i z vůdčí zásady rozhodčího řízení, kterou je pokusit se najít primárně smír mezi stranami, plyne možnost zjistit vůli žalované strany účastnit se rozhodčího řízení jejím obesláním s žádostí o vyjádření k žalobě.

Otázka, zda lze vydat rozhodčí nález v případě, že strana sporu nenamítne nedostatek pravomoci rozhodce ve smyslu ust. § 15 odst. 2 RozŘ při prvním úkonu v řízení, je s ohledem na vše, co bylo uvedeno shora, zodpovězena kladně. Kladná odpověď na uvedenou otázku však zahrnuje pouze situaci, kdy se žalovaná strana sporu aktivně (i když "jen" konkludentními úkony) účastní, tj. že do řízení vstoupila tím, že v řízení učinila procesní úkon, jehož součástí ovšem neučinila námitku nedostatku pravomoci rozhodce nebo rozhodčího soudu.

Ač může myšlenka vydávání rozhodčích nálezů tímto způsobem jakkoliv provokovat, nelze než přisvědčit závěru, že je de lege lata právně konformní, když zákon výslovně počítá nejen s realizací rozhodčího řízení bez existence rozhodčí doložky, resp. s tím, že rozhodce je povolán k projednávání a rozhodnutí věci v rozhodčím řízení tzv. "jinak". Jak je vidět, zákonná úprava možnost realizace rozhodčího řízení i bez existence rozhodčí doložky připouští a umožňuje. Pravomoc arbitrů se zde ostatně odvozuje od klasických právních zásad "ignorantia iuris non excusat" (neznalost práva neomlouvá) a "vigilantibus iura" (každý je povinen střežit svá práva), neboť zákon dává nečinné straně řízení, vůči níž by byl vydán rozhodčí nález, řadu procesních práv, jak s úspěchem a s minimálním nákladem ve věci žalobě čelit. Procesní obrana žalovaného bude úspěšná již při reakci spočívající v doručení byť jen jediné písemnosti o jedné větě, kterou žalovaný odmítne, aby byl spor rozhodován v rozhodčím řízení, doručenému rozhodci, který žalované straně zaslal vyjádření k žalobě.

Judikatura

Závěry shora uvedené potvrzuje i judikatura vztahující se k uvedené problematice. Nejvyšší soud České republiky se otázky rozhodčího řízení bez existence rozhodčí doložky dotkl ve svém usnesení

sp. zn.: 20 Cdo 2857/2006 ze dne 30. října 2008.

Zde dospěl mj. k závěru, že "Ze zákona č. 216/1994 Sb. nelze dovodit, že by pasivita a nečinnost žalovaného v rozhodčím řízení měla za následek podrobení se pravomoci rozhodce; takový následek by bylo možno spojovat pouze s chováním žalovaného, jenž by byl aktivní při projednávání sporu, aniž by nejpozději při svém prvním úkonu ve věci samé neexistenci rozhodčí smlouvy namítl."

Podstatou sporu bylo, že krajský soud změnil usnesení ze dne 8. 4. 2004, č.j. Nc 4928/2004-4, ve znění opravného usnesení ze dne 5. 8. 2005, č.j. Nc 4928/2004-21 (jímž okresní soud nařídil podle rozhodčího nálezu Mgr. J. P. ze dne 3. 2. 2004, č.j. R 10/03-21, exekuci a jejím provedením pověřil Mgr. L. Č., soudní exekutorku), tak, že návrh na nařízení exekuce zamítl. Dospěl k závěru, že podkladový rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem, neboť mezi účastníky nebyla uzavřena rozhodčí smlouva. Nedostatek písemné formy dovozoval ze skutečnosti, že smlouvu podepsal jen povinný.

V dovolání - jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů (dále jen "o.s.ř.") – namítala podle názoru Nejvyššího soudu oprávněná nesprávné právní posouzení věci. Byla přesvědčena, že rozhodčí nález je vykonatelný, neboť povinný v průběhu rozhodčího řízení neplatnost rozhodčí smlouvy nenamítal, ve věci se nevyjádřil, nezúčastnil se jednání a rozhodčí nález mu byl řádně doručen. Jeho námitky jsou uplatnitelné návrhem na zrušení rozhodčího nálezu soudem. Dále podáním ze dne 16. 5. 2007 doplnila dovolání o tvrzení, že rozhodci byl předložen originál obchodních podmínek obsahujících rozhodčí doložku, který byl podepsaný oběma stranami. Navrhla, aby napadené usnesení bylo zrušeno a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Povinný navrhl, aby dovolání bylo zamítnuto; se závěry odvolacího soudu se ztotožňuje. Jeho nečinnost v době před zahájením exekučního řízení byla způsobena tím, že na adrese, na kterou mu bylo doručováno, se nezdržoval. Ustanovení § 31 písm. b/ RozŘ, se nevztahuje na případ, kdy rozhodčí smlouva nebyla mezi stranami vůbec uzavřena.

Nejvyšší soud konstatoval, že podle § 40 odst. 1 písm. c/ zákona č. 120/2001 Sb. je exekučním titulem též vykonatelný rozhodčí nález. Je výrazem ustálené soudní praxe, že již ve stádiu nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) se soud zabývá (mimo jiné) tím, zda rozhodnutí, jehož nucené vymožení se navrhuje, bylo vydáno orgánem, který k tomu měl pravomoc[24]. Zjistí-li soud, že rozhodnutí vydal orgán, který nebyl oprávněn rozhodovat o otázce pojaté do rozhodnutí, návrh na nařízení jeho výkonu zamítne.

Podle názoru Nejvyššího soudu České republiky „Podmínkou toho, aby majetkový spor mezi účastníky byl vyňat z pravomoci soudů a mohl být rozhodnut v rozhodčím řízení, je existence rozhodčí smlouvy (§ 2 zákona č. 216/1994 Sb.). Není-li tu rozhodčí smlouvy, není rozhodce oprávněn o majetkovém sporu rozhodnout (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2005, sp. zn. 20 Cdo 168/2005). Okolnost, že povinný byl v rozhodčím řízení zcela pasivní, nezúčastnil se jednání, neexistenci rozhodčí smlouvy nenamítal a rozhodčí nález mu byl doručen, na tom nic nemění. Ze zákona č. 216/1994 Sb. nelze dovodit, že by pasivita a nečinnost žalovaného v rozhodčím řízení měla za následek podrobení se pravomoci rozhodce; takový následek by bylo možno spojovat pouze s chováním žalovaného, jenž by byl aktivní při projednávání sporu, aniž by nejpozději při svém prvním úkonu ve věci samé neexistenci rozhodčí smlouvy namítl (§ 15 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb.). Jiná situace by nastala v případě, že by rozhodčí smlouva uzavřena byla, byť neplatně. V takovém případě by pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu založena byla; obrana žalovaného by spočívala v podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu."

Jak vyplývá z rozsáhlé citace shora uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky (dále

jen “Nejvyšší soud”), Nejvyšší soud ve vztahu k problematice rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy dospěl k závěru, pasivita a nečinnost žalovaného v rozhodčím řízení nemůže mít za následek podrobení se pravomoci rozhodce.

Pasivita a nečinnost žalovaného v rozhodčím řízení však může mít za následek podrobení se pravomoci rozhodce tehdy, pokud by byl žalovaný aktivní při projednávání sporu, aniž by nejpozději při svém prvním úkonu ve věci samé neexistenci rozhodčí smlouvy namítl (§ 15 odst. 2 RozŘ.

Z toho plyne, že Nejvyšší soud o ustanovení § 15 odst. 2 RozŘ „ví“; neklade tak rozhodčí smlouvu do postavení procesního institutu, který by byl conditio sine qua non konání rozhodčího řízení, a připouští, že rozhodčí řízení se může konat i bez toho, aby byla mezi stranami smlouvy uzavřena rozhodčí smlouva, a to právě za podmínky, že žalovaná strana nejpozději při svém prvním úkonu ve věci samé neexistenci rozhodčí smlouvy nenamítla, ač ve věci samé učinila žalobní odpověď.

Závěr

I. Všeobecná pravomoc rozhodců a rozhodčích institucí může být založena jak rozhodčí smlouvou, tak i konkludentním úkonem žalované strany. Na rozdíl od soudního řízení je však vždy – za stávající právní úpravy – limitována možností strany sporu za splnění zákonem stanovené podmínky pravomoc rozhodce k projednání sporu vznesením předmětné námitky vyloučit.

II. Pravomoc rozhodce založená rozhodčí smlouvou je tedy bez limity a pravomoc soudu obecné soudní soustavy k projednání a rozhodnutí sporu vylučuje bez dalšího, zatímco pravomoc založená konkludentním jednáním žalované strany bez limity není.

III. Pravomoc rozhodčích institucí či rozhodců ad hoc k provedení rozhodčího řízení v případech neexistence rozhodčí doložky působí na první pohled jako kontroverzní, je však v souladu s platnou právní úpravou a je pouze věcí osvěty aplikační praxe rozhodčího řízení, aby rozhodcovská praxe tuto otázku netabuizovala. Jak víme ze svých jednání se soudci, kteří se ve své aplikační praxi tak či onak setkávají s otázkami spojenými s realizací rozhodčího řízení, soudci to po nás rozhodcích ani nechtějí.

IV. S ohledem na jurisdikční teorii[25] rozhodčího řízení, která je v právní praxi i teorii moderní arbitralistiky převažující a podle které je rozhodčí řízení řízením sporným a rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc s tím, že řeší spor cestou nalézání práva na základě pravomoci delegované na ně státem, a nikoliv dohodou stran, je ostatně zřejmé, že rozhodčí řízení je specifickou součástí českého justičního systému, kombinující vzácně prvky soukromoprávní (smlouva) a veřejnoprávní (zmocnění na základě zákona) delegace k vydání exekučního titulu postaveného naroveň vykonatelnému soudnímu rozhodnutí.

V. Vzdor shora uvedenému není možno generelně doporučovat, aby se žalovaná strana “dostala do řízení” tím, že nezná zákon a ve své žalobní odpovědi v důsledku toho opomine námitku nedostatku pravomoce rozhodce k projednání a rozhodnutí sporu vznést. Případů, kdy bude v rozhodčím řízení rozhodováno bez existence rozhodčí doložky, by tak mělo být - a v praxi take je - naprosté minimum, neboť základem rozhodčího řízení je rozhodčí smlouva, což je fakt neoddiskutovatelný, neboť jej zrcadlí výslovná normativní věta (§ 3 odst. 1 RozŘ).

VI. Faktem zůstává, že seriozní rozhodčí instituce rozhodčí řízení bez existence rozhodčí doložky zpravdila nevedou, a zásadu rozhodčí smlouvy jako základu rozhodčího řízení ctí.

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M. MPA
advokát v Praze a rozhodce Rozhodčího soudu při IAL SE

Rozhodčí soud při IAL SE

Expozitura (sudiště) Praha
PALÁC KONVIKT
Konviktská 24
110 00 Praha 1

Tel.: + 420 224 241 319
Fax: + 420 224 281 226
e-mail: podatelna@rozhodcisoud.net

---

[1] Aby bylo rozuměno, v českém právním prostředí záleží pouze na smluvních stranách, zda projevem své shodné vůle vyloučí pravomoc soudů obecné soustavy a rozhodnou se řešit v budoucnu mezi nimi potencionálně spornou věc prostřednictvím rozhodčího řízení. Přijetím zákona o rozhodčím řízení, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1995, dostal termín “rozhodčí řízení” naprosto jiný rozměr, než který měl v českém právním prostředí před přijetím nové právní úpravy. Jak konstatuje shodně česká doktrina, zatímco do konce roku 1994 se v případě rozhodčího řízení jednalo u nás výlučně o doménu mezinárodního obchodu, umožnila nová právní úprava projednávání civilních majetkových sporů mimo pravomoc soudů obecní soustavy v rozhodčím řízení i tehdy, není-li v meritu věci obsažen žádný mezinárodní prvek, a dokonce i tehdy, nejde-li o věc související s realizací obchodního nebo hospodářského styku. Nová právní úprava tak uvolnila prostor pro realizaci soukromých arbitráží, a to buď prostřednictvím tzv. stálých rozhodčích soudů, anebo prostřednictvím arbitrů, tj. rozhodců ad hoc, tzn. jmenovaných smluvními stranami k řešení určitého majetkového případu.[2] Srov. ust. § 2 RozŘ – k derogaci uvedeného zákona došlo účinností zákona č. 216/1994 Sb., s účinností ode dne 1.1.1995.
[3] Srov. např. in Novák, J.: Obchodní spory a rozhodce, Hospodářské noviny 1995, kde autor mj. vyjadřuje názor, že „Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů zatím nepřináší očekávané výsledky. Rychlejší postup než u soudu. Bude to zhruba rok, co nabyl účinnosti zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který vznikl v legislativní dílně Ministerstva spravedlnosti. Základním motivem, který vedl k vypracování tohoto zákona, byla především snaha odlehčit přetrvávající zatížení obchodního soudnictví a umožnit rychlejší řešení sporů vzniklých v obchodně právních vztazích prostřednictvím rozhodčího nálezu. Ten má zásadně tytéž účinky jako pravomocný soudní rozsudek. Deset měsíců účinnosti zákona je myslím dostatečná doba opravňující učinit poměrně relevantní hodnocení a závěry o tom, zda přijatý zákon splnil předpoklady, se kterým byl přijat, či nikoliv, stejně jako se zamyslet nad možnými příčinami nesplněného očekávání. Prozatím bez efektu”. Podle názoru autora článku bylo citované hodnocení spíše symtomem přehnaného očekávání, než reálným hodnocením věci, jak ostatně ukázal čas.
[4] Česká republika je smluvní stranou řady mezinárodních dohod týkajících se rozhodčího řízení a uznávání výkonu cizích rozhodčích nálezů, za všechny jmenujme tzv. Newyorskou úmluvu, která byla

publikována ve Sbírce zákonů jako Vyhláška č. 74/1959 Sb.ze dne 6. listopadu 1959, o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva), nebo dále obdobnou dohodu na evropské úrovni, publikovanou jako vyhláška č. 176/1964 Sb. ministra zahraničních věcí ze dne 3. srpna 1964, o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži (Evropská úmluva o obchodní arbitráži) atd.
[5] Srov. in Novák, J.: Obchodní spory a rozhodce, Hospodářské noviny 1995.
[6] Viz Tisková konference k průzkumu o finanční gramotnosti, Jak moc rozumíme penězům, rodinným rozpočtům nebo třeba úvěrovým smlouvám? Takzvanou finanční gramotnost Čechů se pokusily změřit ministerstvo financí a Česká národní banka. Výsledky společného projektu nejsou nijak příznivé. Podle studie totiž většina lidí přistupuje k financím lehkomyslně a nezná ani základní finanční termíny. „Ty výsledky jsou pro mne zcela šokující. Ne že bych byl optimista, ale že míra negramotnosti je taková, to mne opravdu překvapilo," uvedl ministr financí Miroslav Kalousek (TOP 09). Podle průzkumu Ministerstva financí ČR jen 12% dotázaných se s pojmem „rozhodčí doložka" někdy setkalo, srov. >>> zde . Budeme-li předpokládat, že 50% z tchto lidí lhalo, jak to bývá u každého výzkumu, je situace sran finannčí gramotnosti obyvatelstva stran rozhodčích doložek více než tristní, pozn. aut. Ještě smutnější je fakt, že 2/3 lidí vůbec nečtou smlouvy, které podepisují.
[7] S výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a sporů vyvolaných prováděním konkursu nebo vyrovnání, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu (srov. ust. § 2 odst. 1 RozŘ).
[8] V souladu s ust. § 2 odst. 1 RozŘ platí, že „Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů podle insolvečního zákona, jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva)". V souladu s ustanovením odstavce druhého téhož paragrafového ustanovení potom platí, že „Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír". [9] V souladu s ust. § 2 odst. 3 RozŘ platí, že rozhodčí smlouva se může týkat
a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo
b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).
[10] Pozn. citace článku prof. Květoslava Růžičky.
[11] Srov. např. § 1 odst. 2 písm. c) Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky nebo § 1 písm. b) Řádu Rozhodčího soudu Polské obchodní komory.
[12] srov. Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha. C.H.Beck, 2004, s. 124 uprostřed, kde se stanoví, že "Námitka nedostatku pravomoci (příslušnosti) tak musí být uplatněna při prvním úkonu v řízení ve věci samé a není ji např. nutno uplatnit v jiném podání, které má pouze organizačně technický ráz".
[13] V souladu s ust. § 25 odst. 1 a 2 RozŘ musí být rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně a alespoň většinou rozhodců podepsán. Výrok rozhodčího nálezu musí být určitý. Rozhodčí nález musí obsahovat odůvodnění, ledaže se strany dohodly, že odůvodnění není třeba; to platí i o rozhodčím nálezu vydaném podle § 24 odst. 2 RozŘ.
[14] V souladu s ust. § 28 odst. 1 RozŘ platí, že písemné vyhotovení rozhodčího nálezu musí být doručeno stranám a po doručení opatřeno doložkou o právní moci.
[15] K tomu připomeňme, že v ust. § 31 odst. 1 písm. b) RozŘ zákon stanoví, že soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Důvodem zrušení rozhodčího nálezu podle ust. § 31 odst. 1 písm. b) RozŘ je, že se ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem.
[16] Srov. např. právě ustanovení zde traktovaného § 15 odst. 2 RozŘ.
[17] Srov. již zmiňované ust. § 33 odst. 1 písm. b) RozŘ.
[18] Každý je povinen střežit svá práva.
[19] Neznalost zákona neomlouvá.

[20] Neznat zákony je hrubá nedbalost.
[21] Např. Prof. Květoslav Růžička, viz výše v textu příspěvku.
[22] Viz Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha. C.H.Beck, 2004, s. 124 a 125.
[23] Rsp 75/95 publikovaný ve sbírce judikátů Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky z roku 1995, srov. in Retrospektiva 1995, nebo in Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha. C.H.Beck, 2004, s. 128.
[24] Srov. např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 1, ročník 2000 pod č. 4).
[25] Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha. C.H.Beck, 2004, s. 16

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Užívání nemovitosti ve spoluvlastnictví aneb musí se spoluvlastníci na jejím užívání vždy dohodnout?
- Rozhodčí nálezy vydané ruskými rozhodčími soudy a jejich uznání a výkon na území EU
- Byznys a paragrafy, díl 27.: Import vybraných výrobků a spotřební daně
- Slovenské mimosoudní řešení sporů podle nařízení EU o digitálních službách
- Kontrola systémů vytápění – často přehlížená povinnost od firem po SVJ
- Předběžné opatření jako nástroj ochrany vlastníka nemovitosti
- Povolení kamerového systému s identifikací osob na letišti
- Environmentální tvrzení společností v hledáčku EU: Jak se vyhnout greenwashingu a obstát v nové regulaci?
- Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích (1. díl)
- Rozvod? Už k němu nemusíte. Shrnutí podmínek, za jakých nebudete u soudu vyslýcháni, dokonce ani nebude nutná Vaše osobní účast
- Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?